

РОЗДІЛ 2

МЕХАНІЗМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

УДК 351.77:332.1:343.352

DOI <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2025.1.4>

Блінова Ганна Олександрівна,
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри цивільного, господарського та екологічного права
Національного технічного університету «Дніпровська політехніка»
ORCID ID: 0000-0002-3320-585X

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ У КОНТЕКСТІ АНТИКОРУПЦІЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

CURRENT CHALLENGES AND PROSPECTS OF PUBLIC ADMINISTRATION IN THE FIELD OF REGIONAL ENVIRONMENTAL POLICY IN THE CONTEXT OF ANTI-CORRUPTION LEGISLATION

У статті проаналізовано теоретичні та практичні аспекти сучасних викликів публічного управління у сфері регіональної екологічної політики у контексті антикорупційного законодавства з урахуванням різноманіття складних питань, пов'язаних із станом і відновленням екології країни після війни в умовах дефіциту ресурсів. Обґрунтовано розуміння регіональної екологічної політики як діяльність органів місцевого самоврядування щодо вироблення та реалізації управлінських рішень для здійснення регулюючого, організуючого та координуючого впливу на сферу екологічних правовідносин, що склались між юридичними та фізичними особами щодо об'єктів природокористування. Виявлено, що метою такого публічного управління є задоволення екологічних інтересів територіальної громади, пов'язані із безпекою природного середовища для громадян та оптимальним використанням її природних ресурсів. Основними факторами, що впливають на особливості публічного управління регіональною екологічною політикою визначено: географічна специфіка регіону; ризики природного та техногенного характеру для благополуччя територіальної громади; розміщені суб'єкти господарювання; наповненість місцевого бюджету; рівень активності громадськості з питань екологічної безпеки; ступінь екологічної свідомості мешканців громади; ступінь корумпованості посадових осіб органів місцевого самоврядування та ефективність прийнятих ними рішень в контексті регіональної екологічної політики. Запропоновано шляхи удосконалення публічного управління регіональною екологічною політикою через: розробку рекомендацій із виявлення, фіксації проблем в екологічній сфері на рівні органів місцевого самоврядування, у тому числі пов'язані із наслідками веденням воєнних дій та шляхів їх вирішення; та створення на рівні Міністерства розвитку громад та територій, а також Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів регіонального розвитку відкритої бази даних типових викликів, що постають перед місцевим самоврядуванням у сфер екологічної безпеки, та напрацювання найбільш дієвих алгоритмів їх подолання.

Ключові слова: нормативно-правові засади, інструменти публічного управління та адміністрування, корупційні ризики, регіональна екологічна політика, зміст публічного управління, природні ресурси, протидія корупції, публічне управління, антикорупційне законодавство, суб'єкти управління, удосконалення, форми управління, функції публічного управління, запобігання корупції, публічна влада, правова держава, антикорупційна діяльність.

The article analyzes the theoretical and practical aspects of modern challenges of public administration in the field of regional environmental policy in the context of anti-corruption legislation, taking into account the variety of complex issues related to the state and restoration of the country's ecology after the war in conditions of resource shortage. The understanding of regional environmental policy as the activity of local governments to develop and implement management decisions to exercise regulatory, organizational and coordinating influence on the sphere of environmental legal relations that have developed between legal entities and individuals regarding nature use objects is substantiated. It is revealed that the purpose of such public administration is to satisfy the environmental interests of the territorial community, related to the safety of the natural environment for citizens and the optimal use of its natural resources. The main factors influencing the features of public administration of regional environmental policy are determined as: geographical specificity of the region; risks of natural and man-made nature for the well-being of the territorial community; located business entities; fullness of the local budget; the level

of public activity on environmental safety issues; the degree of environmental awareness of community residents; the degree of corruption of local government officials and the effectiveness of their decisions in the context of regional environmental policy. Ways are proposed to improve public management of regional environmental policy through: developing recommendations for identifying and fixing problems in the environmental sphere at the level of local government, including those related to the consequences of military operations and ways to solve them; and creating an open database of typical challenges facing local governments in the areas of environmental safety at the level of the Ministry of Community and Territorial Development, as well as the Ministry of Environmental Protection and Natural Resources of Regional Development, and developing the most effective algorithms for overcoming them.

Key words: *regulatory and legal framework, public management and administration tools, corruption risks, regional environmental policy, content of public management, natural resources, combating corruption, public management, anti-corruption legislation, subjects of management, improvement, forms of management, functions of public management, corruption prevention, public authority, rule of law, anti-corruption activities.*

Постановка проблеми. Значна екологічна диверсифікація території України, особливості соціально-економічних процесів у регіонах, які в історичному, природному, соціальному та економічному аспектах є зовсім не однорідними, актуалізують проблему регіонально диференційованих підходів до управління екологічною безпекою, наголошують В. С. Кравців та П. В. Жук. Вчені акцентують увагу, що сьогодні стала очевидною низька результативність уніфікованих механізмів регулювання стану довкілля, тому виникла об'єктивна необхідність у здійсненні ефективної регіональної екологічної політики, що вимагає відповідного теоретичного аналізу, осмислення її суті та змісту, оцінювання сучасного стану [1, с. 21]. В умовах ведення активних воєнних дій та обмеженості матеріальних ресурсів для забезпечення належного рівня екологічної безпеки мешканців територіальних громад ефективно не корумповане публічне управління стає єдиним шляхом досягнення цієї мети.

У Державній стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки визначено, що станом на 1 жовтня 2023 р. в Україні зафіксовано майже 2,6 тис. фактів завдання шкоди навколишньому природному середовищу внаслідок ведення бойових дій на суму майже 48,7 млрд доларів США (без урахування наслідків руйнування греблі Каховської гідроелектростанції). За оцінками Світового банку, пошкодження від пожеж зазнали 183,2 тис. гектарів лісів, що зумовлює знищення орієнтовно 43,1 млн куб. метрів деревини (еквівалент дворічної заготівлі для всієї України). До наслідків руйнування греблі Каховської гідроелектростанції належить потрапляння до р. Дніпро щонайменше 150 тон мастила, яке далі потрапило в Дніпро-Бузький лиман і Чорне море. Внаслідок техногенної катастрофи постраждало 150 тис. гектарів природоохоронних територій загальноєвропейського значення. Підтоплено чи пошкоджено 64 тис. гектарів лісу, 17 мисливських угідь площею 403 тис. гектарів. Без водопостачання залишилися

94 відсотки зрошувальних систем у Херсонській області, 74 відсотки – в Запорізькій та 30 відсотків – у Дніпропетровській області [2]. Таким чином сучасні виклики регіональної екологічної політики характеризуються не тільки масштабністю, складністю деструктивних процесів, а й колом індивідуальних характеристик проблем, що повинні вирішити органи публічної влади у кожному регіоні. На сьогодні завдання у сфері використання природних ресурсів, що має вирішити місцева влада, обумовлюють формування вираженої регіональної екологічної політики із недопущенням реалізації корупційних ризиків при розпорядженні ресурсами територіальних громад.

Стан наукової розробки проблеми. Теоретичні та прикладні аспекти змісту, функцій, цілей публічного управління, формування, реалізації та удосконалення регіональної екологічної політики у своїх публікаціях розглядали Андрієнко М. В., Буканов Г. М., Городецька І. А., Жадан Є. В., Жук П. В., Іванюта С. П., Кравців В. С., Шако В. С. та інші вчені. Високий рівень уваги питанням публічного управління екологічною політикою дозволив напрацювати значний обсяг наукових концепцій у цій сфері, але нова хвиля цих досліджень вже присвячена проблемам, пов'язаним із забрудненням навколишнього природного середовища внаслідок ведення воєнних дій.

Метою статті є аналіз теоретичних та практичних аспектів сучасних викликів публічного управління у сфері регіональної екологічної політики у контексті антикорупційного законодавства з урахуванням різноманіття складних питань, пов'язаних із станом і відновленням екології країни після війни в умовах дефіциту ресурсів.

Виклад основного матеріалу. Однією із сфер, охоплених цілями сталого розвитку України на період до 2030 року є екологічна. У Національній доповіді «Цілі сталого розвитку: Україна» зазначено, що специфічною проблемою сучасного періоду України є поводження з відходами. Обсяги утворених відходів зростають, а частка

тих, що перероблюються, є незначною. Незмінна практика депонування новоутворених відходів на переповнених полігонах є загрозою для довкілля й посилює ризики для здоров'я населення. Існуюча практика землекористування спричиняє погіршення стану земель, а виснажливе використання земельних, лісових і водних ресурсів призводить до незворотних втрат екосистемного та біологічного різноманіття. Частка природно-заповідних територій (6,6 % від загальної площі країни) є недостатньою для запобігання таким втратам. Вагомим чинником негативного впливу на довкілля є також збройний конфлікт на сході України. Подолання наслідків руйнації ландшафтів та знищення інфраструктури Донецької і Луганської областей потребує значних зусиль, ресурсів і часу на відновлення [3]. Також неефективна господарська діяльність призводить до підвищення техногенного навантаження на екологічну систему країни, а отже, до поступового знищення навколишнього природного середовища [3]. Наведений перелік проблем у сфері екологічної безпеки визначив лише частину сучасних викликів, що стоять перед публічним управлінням у сфері регіональної екологічної політики. Комплекс таких проблем описаний в нормах широкого кола нормативно-правих актів.

В Указі Президента України «Про цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» визначено перспективи та цілі, яких має бути досягнуто органами публічної адміністрації при реалізації регіональної екологічної політики: боротьба зі зміною клімату, збереження та раціональне використання морських, водних екосистем і екосистем суші, захист та відновлення екосистем суші та сприяння їх раціональному використанню, раціональне лісокористування, боротьба з опустелюванням, припинення і повернення назад (розвертання) процесу деградації земель та зупинка процесу втрати біорізноманіття тощо [4]. Г. М. Буканов наголошує, що основою Стратегії сталого розвитку України є орієнтація системи державного управління на децентралізацію і сталий розвиток регіонів в соціальному, економічному та екологічному аспектах як окремих соціально-еколого-економічних систем [5, с. 183].

Розглядаючи зміст поняття регіональна політика необхідно звернутись до тексту Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки [6]. У цьому документі зазначено, що в Україні створено нормативно-правову основу і запроваджено нові підходи до стратегічного планування та фінансування регіонального розвитку. Реформа місцевого самоврядування

та територіальної організації влади на засадах децентралізації, яка успішно реалізується починаючи з 2015 року, створила нові можливості для розвитку територіальних громад. Новий адміністративно-територіальний устрій та бюджетна децентралізація значно підвищили спроможність місцевого самоврядування [6]. Таким чином поняття регіональний розвиток пов'язується із місцевим самоврядуванням, територіальною організацією влади, територіальними громадами.

У межах нормативного підходу, наголошує Г. М. Буканов, регіон розглядають, перш за все, як одиницю адміністративно-територіального або статистично-планового поділу держави, що є оптимальним вирішенням проблем управління територією та локальною соціальною спільнотою [5, с. 184]. Водночас, цей вчений повідомляє, що Європейський парламент визначає регіон як територіальну цілісність, яка розглядається з погляду географії або чітко окреслена територіальна організація, де населення має специфічну ідентичність, яка направлена на стимулювання та розвиток культурної, економічної та соціальної сфери [5, с. 184].

У науковому полі використовують такі терміни, пов'язані із екологічною політикою в регіонах: «регіональна екологічна політика» та «екологічна політика на регіональному рівні».

Г. М. Буканов запропонував виокремити такі рівні управління в сфері екологічної політики: 1) наднаціональний (глобальний) рівень управління; 2) загальнодержавний (національний) рівень; 3) регіональний рівень; 4) місцевий рівень; 5) рівень громадського управління [5, с. 226].

Наприклад, В. С. Кравців та П. В. Жук визначають регіональну екологічну політику як систему цілей і дій, що реалізуються органами державної влади та місцевого самоврядування, спрямованих на збереження довкілля та забезпечення екологічно-безпечних умов життєдіяльності населення за допомогою методів, що враховують специфіку територій [7, с. 13–14; 1, с. 22].

Регіональну екологічну політику в Україні Г. М. Буканов визначив як комплекс заходів і засобів, спрямованих державою та суспільством на охорону й оздоровлення довкілля, ефективне поєднання природокористування та природоохорони й забезпечення нормальної життєдіяльності громадян шляхом впровадження екосистемного підходу в усіх сферах і напрямках соціально-економічного розвитку України. Вчений наголошує, що реалізація екологічної політики на регіональному рівні залежить від специфіки регіону (території), наявності природних ресурсів, суб'єктів господарювання (підприємства промисловості), ефек-

тивності діяльності регіональних органів державного управління, розвиненості громадянського суспільства (рівень активності громадських еко-організацій локального та загальнонаціонального рівня), ступеня екологічної свідомості й системи екологічної освіти. Регіональний рівень управління в екологічній сфері включає в себе як принципи глобального і загальнодержавного екологічного управління з урахуванням регіональної специфіки. Тобто, Г. М. Буканов акцентує увагу, що регіональний рівень управління у сфері формування та реалізації екологічної політики здійснюється на рівні окремого регіону – адміністративно-територіальної одиниці, суб'єктами державного управління якого виступають обласні адміністрації, обласні ради, департаменти спеціальної компетенції загальнодержавного рівня у сфері реалізації екологічної політики [5, с. 221].

Таким чином Г. М. Буканов зміст регіональної екологічної політики пропонує розглядати у двох аспектах: 1) як екологічну політику держави щодо регіонів (державна регіональна екологічна політика або державна екологічна політика на регіональному рівні); 2) другий – екологічна політика, що здійснюється регіонами. Перша – реалізується центральними органами державної влади, друга – місцевими органами влади і самоврядування. Таким чином Г. М. Буканов реалізацію екологічної політики на регіональному рівні визначає як діяльність органів державної влади і місцевого самоврядування щодо вироблення та практичного втілення управлінських рішень для здійснення регулюючих, організуючих та координуючих впливів на сферу природокористування з метою реалізації функції держави щодо неухильного дотримання стандартів екологічного розвитку в регіонах країни [5, с. 218]. Водночас, цей вчений наголошує, що місцевий рівень управління у сфері реалізації екологічної політики здійснюється на рівні окремих територій (міст, селищ, громад), суб'єктами державного управління якого виступають місцеві адміністрації, місцеві ради [5, с. 218].

Регіональна екологічна політика, на думку М. В. Андрієнко та В. С. Шако, це система цілей і дій, що реалізуються органами державної влади і місцевого самоврядування, спрямованих на збереження довкілля та забезпечення екологобезпечних умов життєдіяльності населення за допомогою методів, що враховують специфіку територій. Ці вчені реалізацію екологічної політики на регіональному рівні визначають як діяльність органів державної влади і місцевого самоврядування щодо вироблення та практичного втілення управлінських рішень для здійснення регулюючих,

організуючих та координуючих впливів на сферу природокористування з метою реалізації функції держави щодо неухильного дотримання стандартів екологічного розвитку в регіонах країни [8].

Так само як і попередні дослідники В. С. Кравців та П. В. Жук виокремлюють п'ять основних структурних блоків регіональної екологічної політики, функціонування яких забезпечує певний рівень вирішення екологічних проблем: науково-інформаційне забезпечення, нормативно-правові акти, виробничо-технічний потенціал, організаційно-економічний механізм, екологічна культура населення [1, с. 23].

Зазначені блоки регіональної екологічної політики знайшли своє відображення у повноваженнях сільських, селищних, міських рад та їх виконавчих органів у сфері регулювання природоохоронних відносин, визначених у Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні»: 1) попередній розгляд планів використання природних ресурсів місцевого значення на відповідній території; 2) залучення на договірних засадах коштів підприємств, установ та організацій незалежно від форм власності, розташованих на відповідній території, та коштів населення на заходи щодо охорони навколишнього природного середовища; 3) зупинення у випадках, передбачених законом, будівництва, яке може заподіяти шкоди навколишньому природному середовищу; 4) організація охорони, реставрації та використання паркових і садибних комплексів, природних заповідників; 5) підготовка і внесення на розгляд ради пропозицій щодо встановлення розмірів плати за користування природними ресурсами; 6) підготовка і внесення на розгляд ради пропозицій щодо прийняття рішень про організацію територій і об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення та інших територій, що підлягають особливій охороні; 7) внесення пропозицій до відповідних державних органів про оголошення природних та інших об'єктів, що мають екологічну цінність пам'ятками природи; 8) здійснення контролю за додержанням природоохоронного законодавства, використанням і охороною природних ресурсів загальнодержавного та місцевого значення; 9) погодження клопотань про надання дозволу на спеціальне використання природних ресурсів загальнодержавного значення; 10) координація на відповідній території діяльності спеціально уповноважених державних органів управління з охорони природи; 11) прийняття рішень про затвердження переліку видів тварин, що не занесені до Червоної книги України, але є рідкісними або мають особливу наукову, при-

родоохоронну та іншу цінність; 12) забезпечення ефективного використання природних ресурсів; 13) об'єднання на договірних засадах коштів підприємств, установ та організацій, розташованих на відповідній території, і населення, а також бюджетних коштів на заходи щодо охорони праці та охорони навколишнього природного середовища; 14) погодження у випадках, передбачених законом, питань щодо розподілу коштів за використання природних ресурсів, які надходять до фондів охорони навколишнього природного середовища; 15) прийняття у встановленому законом порядку рішень про заборону використання окремих природних ресурсів загального користування та інші [9].

Зазначений перелік повноважень органів місцевого самоврядування щодо формування та реалізації регіональної екологічної політики містить ряд інструментів досягнення цілей регіональної екологічної політики. Так, Є. В. Жадан під інструментами механізму реалізації цілей сучасної державної та регіональної екологічної політики в Україні визначив сукупність різноманітних засобів, прийомів, методів правового та не правового (політичного, економічного, фінансового, інформаційного) спрямування, що застосовуються в процесі адміністративних дій суб'єктів публічної адміністрації, завдяки яким реалізується державна та регіональна екологічна політика [10, с. 51]. Є. В. Жадан здійснив авторську класифікацію цих інструментів механізму реалізації регіональної екологічної політики на такі групи: регуляторно-планувальні, організаційно-технічні, освітньо-інформативні, координаційні, моніторингово-облікові, економічного спрямування, контрольно-наглядові [10, с. 51]. Водночас, на наш погляд, у проаналізованому дослідженні не було приділено увагу питанням протидії корупції у сфері регіональної екологічної політики, місця антикорупційного законодавства в системі нормативно-правового регулювання функціонування органів публічної влади при формування та реалізації регіональної екологічної політики. Одним із ключових викликів, що стоять перед публічним управлінням регіональної екологічної політики є боротьба із корупцією в сфері захисту навколишнього природного середовища.

Серед випадків проявів корупції у сфері реалізації екологічної політики, у тому числі серед посадових осіб органів місцевого самоврядування, комунальних підприємств та організацій можна навести факти, що фіксуються правоохоронними органами: 1) керівник національного природного парку за додаткову плату дозволяв

туристам «відхилятися» від маршрутів у заповідній зоні; 2) начальник одного з управлінь обласної державної адміністрації та експедиректор державного геологічного підприємства уклали договори на моніторинг підземних вод області, виконання заходів з їхньої охорони та ліквідації джерел забруднення, проте ці заходи були проведені не в повному обсязі; були внесені недостовірні відомості до актів виконаних робіт та в подальшому посадові особи заволоділи бюджетними коштами обласного фонду навколишнього природного середовища; 3) керівників одразу двох парків – комунальних підприємств затримали на отриманні неправомірної вигоди за погодження облаштування мотузкового парку на балансових територіях цих комунальних підприємств; 4) попередні змови посадовців органів місцевого самоврядування, комунальних підприємств та приватних підприємств задля забезпечення перемоги у тендерах компаніями, що поставляли техніку за завищеними цінами, що призвело до збитків місцевих бюджетів [11]; 5) надання директором лісгоспу за хабарі незаконних дозволів на вирубку лісів та продаж деревини; 6) незаконна видача представниками контролюючих органів дозволів на викиди забруднюючих речовин у довкілля за хабарі; 7) надання дозволів на незаконні скиди забруднюючих речовин до водойм та інше [12].

У тексті Антикорупційної програми Державної екологічної інспекції України на 2025–2026 роки зазначається, що ризик № 5, визначений у програмі на 2023–2024 роки, залишився нереалізованим у частині розробки та подання до Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України Порядку здійснення заходів державного нагляду (контролю) за дотриманням вимог природоохоронного законодавства центральними органами виконавчої влади та їх територіальними органами. Наразі Держекоінспекцією розробляються Методичні рекомендації стосовно здійснення заходів державного нагляду (контролю) за дотриманням вимог природоохоронного законодавства органами місцевого самоврядування, центральними органами виконавчої влади та їх територіальними органами, а також органами місцевого самоврядування в частині здійснення делегованих їм повноважень органів виконавчої влади та Уніфікована форма акту за результатами вищевказаних перевірок [13].

Городецька І. А. зазначає, що до основних факторів, що сприяють корупції в системі державного контролю в галузі охорони навколишнього природного середовища, відносяться: 1) дублю-

вання функцій контролюючих органів у частині контролю і нагляду, що призводить до збільшення тиску на суб'єктів господарювання та створення умов, сприятливих для вимагання хабара; 2) широкі дискреційні повноваження посадових осіб, уповноважених на здійснення контрольно-наглядових функцій та низький рівень оплати їх праці, що створює умови, сприятливі для можливості зловживання ними своїми повноваженнями під час здійснення заходів державного нагляду (контролю) дотримання вимог природоохоронного законодавства; 3) недостатній рівень обізнаності серед керівників та співробітників контролюючих органів з питань практичного застосування антикорупційного законодавства; 4) низький рівень профілактичної роботи із запобігання проявам корупційних правопорушень та правопорушень, пов'язаних із корупцією, відсутність контролю з боку керівництва за діями підлеглих осіб та інші [14, с. 160].

Городецька І. А. наголошує, що проблема нечіткого визначення функцій, прав, обов'язків і відповідальності державних органів (посадових осіб) має бути вирішена у першу чергу, зокрема, шляхом детальної регламентації компетенції суб'єктів, що здійснюють державне управління та регулювання в галузі охорони навколишнього природного середовища нормативно-правовими актами, системної погодженості останніх, їх чіткості, конкретності і зрозумілості для виконавців [14, с. 160]. Тому можна навести позитивний приклад, що дозволить у перспективі вирішити цю проблему.

Так, у додатку «Реєстр ризиків» до Антикорупційної програми Державної екологічної інспекції України на 2025–2026 роки сьомим корупційним ризиком визначено можливість зловживання посадовими особами Держекоінспекції, територіальних або міжрегіональних територіальних органів Держекоінспекції своїми повноваженнями при здійсненні державного нагляду (контролю) за додержанням центральними органами виконавчої влади та їх територіальними органами природоохоронного законодавства, а також органами місцевого самоврядування в частині здійснення делегованих їм повноважень органів виконавчої влади. Існування цього ризику обумовлено відсутністю актів, які визначають порядок проведення (здійснення) заходів державного нагляду (контролю) за додержанням центральними органами виконавчої влади та їх територіальними органами природоохоронного законодавства, а також органами місцевого самоврядування в частині здійснення делегованих їм повноважень органів виконавчої

влади. Вищевказане створює корупційні ризики та неузгодженості при проведенні посадовими особами Держекоінспекції, територіальних або міжрегіональних територіальних органів Держекоінспекції вищевказаних заходів [13]. Для мінімізації зазначеного корупційного ризику Держекоінспекція планує по-перше до 31.12.2025 року розробити та затвердити наказом Держекоінспекції Методичні рекомендації щодо здійснення заходів державного нагляду (контролю) за дотриманням вимог природоохоронного законодавства органами місцевого самоврядування, центральними органами виконавчої влади та їх територіальними органами, які визначають рекомендації щодо проведення (здійснення) заходів державного нагляду (контролю) за додержанням центральними органами виконавчої влади та їх територіальними органами природоохоронного законодавства, а також органами місцевого самоврядування в частині здійснення делегованих їм повноважень органів виконавчої влади. По-друге планується розробити та направити до Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України Уніфіковану форму акта, що складається за результатом проведення (здійснення) заходів державного нагляду (контролю) за додержанням центральними органами виконавчої влади та їх територіальними органами природоохоронного законодавства, а також органами місцевого самоврядування в частині здійснення делегованих їм повноважень органів виконавчої влади [13]. На наш погляд, детальна регламентація у методичних рекомендаціях заходів державного нагляду (контролю) за дотриманням вимог природоохоронного законодавства органами місцевого самоврядування щодо додержання природоохоронного законодавства знизить рівень впливу цього корупціогенного фактору.

Унаслідок збройної агресії значні площі земельного фонду України зазнали деградації, що проявляється у забрудненні ґрунтів токсичними речовинами, утвореними в результаті детонацій, засміченні залишками військової техніки та боєприпасів, а також у порушенні структурної цілісності ґрунтового покриву. У Постанові Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки» зазначено, що станом на 1 червня 2023 р. кількість відходів, утворених внаслідок руйнувань житлової інфраструктури, становила близько 450 тис. тонн. Найбільший обсяг будівельних відходів накопичився в Київській, Житомирській, Сумській, Миколаївській, Херсонській, Чернігівській та Харківській областях. Значна частина таких відходів може бути повторно вико-

ристана в будівництві або перероблена за умови їх сортування та/або демонтажу за типами відходів у місцях утворення [2]. Водночас, максимально ефективне використання наявних ресурсів залежить від якісного публічного управління на рівні територіальних громад.

Як зазначає С. П. Іванюта, стан чистоти в населеному пункті та рівень задоволеності мешканців якістю надання комунальних послуг формують громадський імідж міста, селища або села, а також істотно впливають на суспільне сприйняття ефективності діяльності місцевої влади. Саме органи місцевого самоврядування володіють реальними інструментами для перетворення місцевої економіки на ефективну, зокрема шляхом належного управління у сфері поводження з побутовими відходами. У рамках процесу децентралізації відповідні повноваження передані саме цим органам, що є виправданим кроком з огляду на специфіку соціально-економічних умов у різних громадах (рівень доходів населення, морфологічний склад відходів, тип забудови, наявність інфраструктури з переробки чи утилізації тощо) [15, с. 15].

Попри відмінності у локальних умовах, загальні засади, виклики та інструменти для їх подолання у сфері публічного управління регіональною екологічною політикою мають бути уніфікованими та конкретизованими, що дозволить мінімізувати вірогідність реалізації корупційних ризиків у цій сфері.

Висновки. Законодавець пов'язує регіональний розвиток із місцевим самоврядуванням, територіальною організацією влади, територіальними громадами. На сьогодні існує дві концепції щодо екологічної політики на рівні територіальних громад: державна екологічна політика на регіональному рівні та регіональна екологічна політика. Підтримуємо позицію вчених, які пов'язують

регіональну екологічну політику із діяльністю саме органів місцевого самоврядування щодо вироблення та реалізації управлінських рішень для здійснення регулюючого, організуючого та координуючого впливу на сферу екологічних правовідносин, що склались між юридичними та фізичними особами щодо об'єктів природокористування. Метою такого публічного управління є задоволення екологічних інтересів територіальної громади, пов'язані із безпекою природного середовища для громадян та оптимальним використанням її природних ресурсів. Основними факторами, що впливають на особливості публічного управління регіональною екологічною політикою є географічна специфіка регіону; ризики природного та техногенного характеру для благополуччя територіальної громади; розміщені суб'єкти господарювання; наповненість місцевого бюджету; рівень активності громадськості з питань екологічної безпеки; ступінь екологічної свідомості мешканців громади; ступінь корумпованості посадових осіб органів місцевого самоврядування та ефективність прийнятих ними рішень в контексті регіональної екологічної політики. Перспективами удосконалення публічного управління регіональною екологічною політикою може стати розробка рекомендацій із виявлення, фіксації проблем у екологічній сфері на рівні органів місцевого самоврядування, у тому числі пов'язані із наслідками веденням воєнних дій та шляхів їх вирішення. Доцільним буде також створення на рівні Міністерства розвитку громад та територій, а також Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів регіонального розвитку відкритої бази даних типових викликів, що постають перед місцевим самоврядуванням у сфер екологічної безпеки, та напрацювання найбільш дієвих алгоритмів їх подолання.

REFERENCES:

1. Kravtsiv V. S., Zhuk P. V. Teoretyko-prykladni aspekty suchasnoi vizii rehionalnoi ekolohichnoi polityky v Ukraini [Theoretical and applied aspects of the modern vision of regional environmental policy in Ukraine]. *Rehionalna ekonomika* 2024. № 4. S. 21–29. URL: https://re.gov.ua/re202404/re202404_021_KravtsivVS,ZhukPV.pdf
2. Pro vnesennia zmin do Derzhavnoi stratehii rehionalnoho rozvytku na 2021–2027 roky [On making changes to the State Regional Development Strategy for 2021–2027]. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 5 serpnia 2020 r. № 695 (v redaktsii postanovy Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 13 serpnia 2024 r. № 940). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/940-2024-p#n2>
3. Tsili staloho rozvytku: Ukraina. Natsionalna dopovid 2017 [Sustainable Development Goals: Ukraine. National Report 2017]. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/natsionalna-dopovid-csr-Ukrainy.pdf>
4. Pro Tsili staloho rozvytku Ukrainy na period do 2030 roku [About the Sustainable Development Goals of Ukraine for the period up to 2030]. Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 30 veresnia 2019 roku № 722/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>
5. Bukanov H. M. Formuvannia ta realizatsiia derzhavnoi ekolohichnoi polityky na rehionalnomu rivni [Formation and implementation of state environmental policy at the regional level]. Dysertatsiia na здобuttia nauk. stup. dokt. nauk z derzh. upravl. Zaporizhzhia. 2021. 569 s. URL: http://virtuni.education.zp.ua/info_cpu/sites/default/files/dis_Bukanov.pdf

6. Pro zatverdzhennia Derzhavnoi stratehii rehionalnoho rozvytku na 2021–2027 roky [On approval of the State Strategy for Regional Development for 2021–2027]. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 5 serpnia 2020 r. № 695. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-п#Text>
7. Kravtsiv V. S. Rehionalna ekolohichna polityka v Ukraini (teoriia formuvannia, metody realizatsii) [Regional environmental policy in Ukraine (theory of formation, methods of implementation)]: monohrafiia. Lviv: Instytut rehionalnykh doslidzhen NAN Ukrainy, 2007. 336 s. URL: <http://ird.gov.ua/irdp/p20070502f.pdf>
8. Andriienko M. V., Shako V. S. Sutnist derzhavnoi ekolohichnoi polityky na zahalnodержавnomu ta rehionalnomu rivniakh The essence of state environmental policy at the national and regional levels]. Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok № 9. 2016. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1051#:text=B9>
9. Pro mistseve samovriaduvannia v Ukraini [On local self-government in Ukraine]. Zakon Ukrainy vid 21 travnia 1997 roku № 280/97-VR. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 1997. № 24. St. 170. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вп#Text>
10. Zhadan Ye. V. Instrumenty administrativno-pravovoho mekhanizmu realizatsii tsilei suchasnoi derzhavnoi ta rehionalnoi polityky v Ukraini: terminolohichno-poniatiinyi aspekt [Tools of the administrative and legal mechanism for implementing the goals of modern state and regional policy in Ukraine: terminological and conceptual aspect]. *Law. State. Technology*. 2023. Vyp. 4. URL: <https://journals.politehnica.dp.ua/index.php/1st/article/view/494/433> S. 47–54.
11. Khabari ta vidstonennia vid posad: TOP koruptsiinykh “zashkvariv” 2021 roku [Bribes and removal from office: TOP corruption “scams” of 2021]. *Ekopolityka*. URL: <https://ecopolitic.com.ua/ua/news/habari-ta-vidstonennya-vid-posad-top-korupciynih-zashkvariv-2021-roku/>
12. Shans na zminy dlia dovkillia: chy zmozhe Ukraina vykorynyty koruptsiu pid chas viiny [A chance for change for the environment: can Ukraine eradicate corruption during war?]. URL: *Ekopolityka*. URL: <https://ecopolitic.com.ua/ua/news/shans-na-zmini-dlya-dovkillia-chi-zmozhe-ukraina-vikoriniti-korupciju-pid-chas-vijni/>
13. Antykoruptsiina prohrama Derzhavnoi ekolohichnoi inspektsii Ukrainy na 2025–2026 roky [Anti-corruption program of the State Environmental Inspectorate of Ukraine for 2025–2026]. Nakaz № 92 vid 01.05.2025. URL: https://www.dei.gov.ua/post?category_id=37&post_type_id=2
14. Horodetska I. A. Koruptsiöhenni faktory v systemi derzhavnoho kontroliu v haluzi okhorony navkolyshnoho pryrodnoho seredovyscha [Corruption factors in the system of state control in the field of environmental protection]. *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo, pravo*. 8. 2020. S. 157–162. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/8/26.pdf>
15. Ivaniuta S. P. Pro orhanizatsiiu povodzhennia z vidkhodamy, shcho utvorylysia vnaslidok viiny. Natsionalnyi instytut stratehichnykh doslidzhen [On the organization of waste management resulting from the war]. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2023-03/waste-of-war_pdf.pdf